

Valtuustoaloite 4.12.2023 RKP; Aloite pitkäaikaistyöttömiä koskevasta yhteistyöstä

Keski-Pohjanmaan aluehallitus 04.03.2024 § 77
791/00.03.01/2023

Valmistelija palvelualuejohtaja Marja Paananen, toimialuejohtaja Minna Lönnbäck, sosiaalijohtaja Tarja Oikarinen-Nybacka

Hallintosäännön 140 §:n mukaan valtuutettu voi jättää aluevaltuustossa aloitteita seuraavan säännön mukaisesti:

Kokouskutsussa mainittujen asioiden käsittelyn jälkeen valtuustoryhmällä ja valtuutetulla on oikeus tehdä kirjallisia aloitteita hyvinvointialueen toimintaa ja hallintoa koskevissa asioissa. Aloite annetaan puheenjohtajalle kirjallisesti tai sähköisesti. Sähköisessä kokouksessa aloite lähetetään sähköisesti kokouksen puheenjohtajan ilmoittamalla tavalla.

Aloite on, sitä enempää käsittelemättä, lähetettävä aluehallituksen valmisteltavaksi. Aluevaltuusto voi päättää, että aloitteessa tarkoitetun asian valmistelusta käydään lähetekeskustelu.

RKP:n valtuustoryhmä on jättänyt 4.12.2023 valtuustoaloitteen pitkäaikaistyöttömiä koskevasta yhteistyöstä. Aloitteessa todetaan, että 1.1.2025 alkaen mitkään muut toimet kuin työllistäminen eivät vaikuta kunnan osuuteen työmarkkinatuesta. Aloitteessa tuodaan myös esille, että 31.10.2023 mennessä Keski-Pohjanmaan kunnat maksoivat 3,4 miljoonaa euroa niin sanottua sakkomaksua pitkäaikaistyöttömien työllistämättä jättämisestä. RKP peräänkuuluttaa kokonaisvaltaista strategiaa sekä kuntien ja hyvinvointialueen tiiviimpää ja jäsennellympää yhteistyötä. Aloitteessa esitetään kysymyksiä ja toimia, joihin olisi aloitteen mukaan pikaisesti ryhdyttävä.

Vastaus valtuustoaloitteeseen:

Vastaus on laadittu vastaamaan aloitteessa esitettyihin kysymyksiin ja ehdotuksiin.

Taustaa yhteistyölle

Sosiaalitoimi on tehnyt ja rakentanut yhteistyötä työvoimahallinnon, Kelan, kuntien ja yhdistystoimijoiden kanssa vuodesta 2001, kun laki kuntouttavasta työtoiminnasta (189/2001) tuli voimaan. Pitkäaikaistyöttömyyden hoitoon liittyvää yhteistyötä ohjaa ja säätelee myös laki työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta (TYP) 2015.

Arviointi hyvinvointialueen nykyisistä työllistymistä edistävästä palveluista. Ovatko palvelut riittäviä, oikein kohdennettuja ja vastaavatko ne olemassa olevia tarpeita?

Keski-Pohjanmaan hyvinvointialueella tehdään lakisääteistä yhteistyötä pidempään työttömänä olleiden asiakkaiden työllistymisen edistämiseksi työvoimahallinnon, työllisyyden kuntakokeilun ja Kelan kanssa. Hyvinvointialueen sosiaali- ja terveystalveluiden avulla pyritään kuntouttamaan asiakkaita, jotta he voivat ottaa vastaan työvoimatalveluiden työllistymistä edistäviä palveluita ja siirtyä työhön tai koulutukseen.

Konkreettinen sosiaalitalvelu on yhteistyössä toteutettava monialainen työllistymistä edistävä yhteistalvelu TYP. Yhteistalvelua toteutetaan yhteistyösopimuksen pohjalta. Sopijapuolet ovat yhteistyösopimuksessa sitoutuneet sijoittamaan henkilöstöä monialaiseen yhteistalveluun seuraavasti: Kunnat/kuntakokeilu noin 3,7 htv, TE-toimisto noin 1,5 htv/vuosi, Kela noin 0,30 htv/vuosi, hyvinvointialue noin 7,2 htv/vuosi. Hyvinvointialueen henkilöresurssi on sosiaalityöntekijöiden, sosiaaliohjaajien ja terveydenhoitajan työpanosta.

Keski-Pohjanmaan hyvinvointialue tarjoaa työllistymistä edistävää monialaista talvelua tarvitseville asiakkaille seuraavia monialaiseen talvelutarvearvioon perustuvia talveluja:

- sosiaalityö, sosiaaliohjaus, sosiaalinen kuntoutus
- kuntouttava työtoiminta, jossa talvelutuottajina ovat Mello ry., Ykspihlajan pienkiinteistöyhdistys, Kotipesä ry, Kokkolan Työttömät ry. sekä muut yhdistykset, seurakunnat, Soite ja kunnat
- mielenterveys- ja päihdepalvelut
- työttömien terveystarkistukset
- työ- ja toimintakyvynselvittelyt yhteistyössä sosiaali- ja terveydenhuollon sekä te-hallinnon ja Kelan kanssa
- lääkäritalvelut vastaanottotalveluissa

TYP talvelun lisäksi aikuissosiaalityö tekee TE-toimiston ja työllisyyden kuntakokeilun kanssa yhteistyössä työttömille aktivointisuunnitelmia kuntouttavan työtoiminnan lain määrittelemällä tavalla. Aikuissosiaalityössä aktivointisuunnitelmia laatimiseen liittyvää yhteistyötä tekevät sosiaalityöntekijät (4) ja sosiaaliohjaajat (4). Aktivointisuunnitelmien yhteydessä voidaan sopia kuntouttavan työtoiminnan lisäksi samalla tavalla kuin TYP talvelun monialaisessa työllistymissuunnitelmassa sosiaalityön, sosiaaliohjauksen ja sosiaalisen kuntoutuksen tarjoamisesta sekä ohjauksesta ja tukemisesta mielenterveys- ja päihdepalveluihin, ohjauksesta työttömien terveystarkistukseen ja työ- ja toimintakyvyn selvittelyistä yhteistyössä. Aktivointityötä on tehty viime vuoden aikana 519 asiakkaan kanssa ja työllistymistä edistävässä monialaisessa yhteistalvelussa on ollut 448 asiakasta.

Kuntouttava työtoiminta on ollut pitkään pääasiallinen työllistymistä edistävä talvelu ja sosiaalitalvelu pitkäaikaistyöttömille. Kuntouttavaan työtoimintaan osallistui vuoden 2023 aikana yhteensä 345 asiakasta, joka on lähes sama määrä kuin vuonna 2022 (339). Viime vuosina työllisyyden parantuessa on huomattu, että kaikkein pisimpään työttömänä olleet eivät välttämättä kykene

työ- ja toimintakykyhaasteiden vuoksi kuntouttavaan työtoimintaan. Tämän vuoksi aikuissosiaalityössä lähdettiin kehittämään ja laajentamaan sosiaalisen kuntoutuksen ja sosiaaliohjauksen palvelua. Vuonna 2023 sosiaaliohjauksessa oli 81 asiakasta ja sosiaalisessa kuntoutuksessa 90. Sosiaalinen kuntoutus on sisältänyt ryhmätoimintaa kerran viikossa. Asiakkaiden työ- ja toimintakyvyn haasteet ovat korostuneet ja yhteistyötä on tehty asiakkaan yksilöllisen tarpeen mukaan päihde-, mielenterveys ja vastaanottopalveluiden kanssa.

Työttömien terveystarkastuksia tehtiin Keski-Pohjanmaalla vuonna 2023 yhteensä 250. Työ- ja toimintakyvyn selvityksiä tehtiin yhteistyössä terveystarkastusten kanssa viime vuonna aikuissosiaalityössä 120 asiakkaan kanssa.

Pitkään työttöminä olleilla on pääasiallisena tulona useimmiten työmarkkinatuki tai toimeentulotuki. He ovat Kelan etuusjärjestelmän piirissä ja usein myös hyvinvointialueen aikuissosiaalityön taloudellisen tuen palveluissa. Taloudellisen tuen palveluihin lukeutuu harkinnanvarainen toimeentulotuki, asiakkaan raha-asioiden hoitaminen (välitystili) ja taloudellinen ohjaus- ja neuvonta. Lisäksi taloudellisen tuen palveluihin kuuluu talousneuvola, jonka toimintaa hyvinvointialueen aikuissosiaalityö koordinoi. Talousneuvolassa tarjotaan moniammatillista tukea taloudellisissa haasteissa aikuissosiaalityön, Kelan, ulosoton ja talous- ja velkaneuvonnan kanssa.

Työttömille kuten muillekin kuntalaisille on tarjolla myös asumisneuvojan ja -ohjaajan palveluita. Tilanteet voivat liittyä esimerkiksi asunnottomuuden ehkäisyyn, taloudellisen toimintakyvyn ja vuokranmaksun haasteisiin sekä asumistaitojen edistämiseen. Lisäksi on tarjolla erilaista matalan kynnyksen ryhmätoimintaa osallisuuden ja toimintakyvyn edistämiseksi.

Työttömien terveystarkastukset

Työttömien palveluissa työskentelevä terveydenhoitaja tekee koko Keski-Pohjanmaan alueen työttömien terveystarkastukset. Työttömien terveystarkastuksia tehtiin 250 henkilölle vuonna 2023. Terveystarkastukseen ohjaututaan pääosin läheteellä työllisyyskeskustelusta, te-palveluista ja aikuissosiaalityöstä.

Arviointia aiempien toimien tehokkuudesta

Kuntouttavan työtoiminnan kilpailutuksessa vuoden 2020 lopussa otettiin käyttöön vaikuttavuusperusteinen kertakorvaus palveluntuottajille, mikäli kuntouttava työtoiminta päättyi ns. positiivisen siirtymään kuten tutkintoon johtavaan koulutukseen, palkkatukityöhön, työhön avoimilla työmarkkinoilla tai työkokeiluun. Vuositasolla positiivisia siirtymiä palveluntuottajilla on tapahtunut muutamia. Valtakunnallisesti ja myös Keski-Pohjanmaalla kuntouttavan työtoiminnan merkitys työllistymiseen on vähäinen. Suurempi merkitys on ollut asiakkaiden osallisuuden

parantumisessa ja toimintakyvyn ylläpitämisessä mielekkään tekemisen kautta.

Yhteistyötä tarvitaan entistä enemmän kuntien ja työllisyyspalveluiden kanssa siinä, että osatyökykyisiä saadaan kuntouttavasta työtoiminnasta työmarkkinoille ja että myös osatyökykyisille löytyisi työmahdollisuuksia kunnista ja yrityksistä.

Työkykyverkosto

Työkykyverkosto on moniammatillinen konsultaatioryhmä, joka aloitti toimintansa vuoden 2022 elokuussa ja toimii koko hyvinvointialueella. Työkykyverkostoon osallistuu terveyskeskuksen ja erikoissairaanhoidon lääkäreitä, psykologi, TE-palveluiden asiantuntijoita, sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijoita, Soiten ja Kelan kuntoutuksen asiantuntijoita, sekä päihde- ja riippuvuuspalveluiden asiantuntija. Työkykyverkostoon kutsutaan asiakkaan toiveen mukaan myös muita omatyöntekijöitä tai muita tahoja.

Työkykyverkoston ensisijainen asiakasryhmä ovat hyvinvointialueen asukkaat, jotka tarvitsevat monialaista konsultaatiota työ- ja toimintakyvyn sekä kuntoutustarpeen selvittelyn tueksi. Työkykyverkosto on kokoontunut vuosina 2022 ja 2023 yhteensä 32 kertaa, joista osa on ollut kehittämistyöhön liittyviä kokoontumisia. Verkostossa käsiteltiin vuonna 2023 yhteensä 46 asiakkaan asiaa ja uusia ohjauksia tuli 34. Suurin osa läheteistä Työkykyverkostoon tulee työvoimahallinnosta ja Työllisyyden kuntakokeilusta.

Valtion talouden tarkastusviraston selvityksessä vaikeasti työllistyvien työvoimapalveluista (11/2023, 30-31), on todettu, että TYP asiakkuudet ovat pitkiä ja asiakkailla on paljon tarvetta terveyspalveluille. TYP asiakkailla korostuu se, että he tarvitsevat monenlaista tukea. Terveyspalveluiden piiriin pääseminen on hidasta ja TYP asiakkaat ovat usein työkyvyttömiä. He ovat työvoimapalveluiden piirissä työttömyysetuuksien saantiehtojen vuoksi, koska eivät ole oikeutettuja työkyvyttömyyseläkkeeseen. Asiakkaiden tilanteet ovat hyvin monimutkaisia ja he tarvitsevat useita eri palveluita. Monelle työllistyminen on kaukainen tavoite ja asiakkuudessa keskitytään toimintakyvyn edistämiseen ja terveysongelmien hoitamiseen. Terveyspalveluiden lisäksi on tarvetta tyypillisesti kuntouttavalle työtoiminnalle, sosiaaliselle kuntoutukselle ja päihdepalveluille. Edellytykset työllistyä on vähäiset. Selvityksen havainnot näkyvät selkeästi myös Keski-Pohjanmaalla TYP palvelussa ja asiakkaiden tilanteissa. Keski-Pohjanmaalla TYP asiakkaat pääsevät pääasiassa sujuvasti esimerkiksi vastaanottojen lääkärin vastaanotolle, mutta tarvitsevat usein vahvaa tukea palveluihin hakeutumisessa. Yhteiset kehittämishankkeet ovat edistäneet asiaa paljon ja Työkykyverkoston käyttäminen ja siihen ohjaaminen on parantanut erittäin vaikeasti työllistettävien tilanteiden selvittämistä.

Monialaisen yhteispalvelun raportointi kuntien ja Kelan kanssa tehtävän yhteistyön järjestämisestä ja toimivuudesta ja rakenne toimijoiden väliselle yhteistyölle

Hyvinvointialue raportoi TYP palvelusta ja aktivointityöstä Kokkolan kaupungille kaupungin työllisyyskatsausten ja osavuosikatsausten yhteydessä. Viime vuoden lokakuussa pidettiin toimijoiden yhteinen kehittämisiltapäivä. Monialaista yhteistyötä seurataan monilla foorumeilla. TYP johtoryhmä kokoontuu Soiten koollekutsumana 2-3 kertaa vuodessa. Yhteinen TYP tiimi kokoontuu kerran kuukaudessa. Tiimin jäsenet ovat asiakastyötä tekeviä työntekijöitä Soiten aikuissosiaalityöstä, kuntakokeilusta, Te-toimistosta ja Kelasta. Soiten sosiaalityön johto ja Työllisyyden kuntakokeilun johtaja kokoontuvat aina tarpeen vaatiessa, käytännössä useita kertoja vuodessa keskustelemaan yhteistyöstä ja sen kehittämisestä. Yhteisiä asioita käsitellään myös työllisyyden hoidon yhteistyöelimestä. Kuntouttavan työtoiminnan kehittämisestä keskusteltiin viimeksi Työllisyyden hoidon yhteistyöelimestä, jossa on edustajat kaikista Keski-Pohjanmaan kunnista ja hyvinvointialueelta.

Lisäksi aikuisten sosiaalipalveluiden johtaja on hyvinvointialueen edustaja TE24 koordinaatioryhmässä, jossa valmistellaan työllisyyspalveluiden siirtoa kuntiin.

Ohjaamo

1.1.2025 tulee voimaan laki työllistymisen monialaisesta edistämisestä. Laki sisältää työllistymistä edistävän monialaisen tuen, yhteistoimintamallin ja nuorten monialaisen tuen yhteispalvelun. Nuorten yhteispalvelu jatkaa Ohjaamon kaltaista toimintaa. Keski-Pohjanmaan hyvinvointialue on hakenut ja saanut myönteisen päätöksen TEM:ltä Ohjaamo-toiminnan kehittämiseen vuosille 2024-2025. Hankerahalla palkataan yksi työntekijä aikuissosiaalityöhön Ohjaamotyötä tekemään.

IPS työhönvalmennus

Maaliskuussa 2023 Soitessa käynnistyi alueellinen IPS- Sijoita ja valmenna -hanke, jonka tavoitteena on edistää mielenterveydenhäiriöihin sairastuneiden henkilöiden työmarkkinoille pääsyä, paluuta ja siellä pysymistä. Lähtökohtana on asiakkaan oma kiinnostus ja motivaatio työhön. Työtä haetaan ensisijaisesti avoimilta työmarkkinoilta. IPS-valmennuksen avulla vakavaankin mielenterveyden häiriöön sairastuneita työllistyy avoimille työmarkkinoille. THL:n tilastojen mukaan 40 % valmennuksessa olleista on löytänyt työpaikan. Mielenterveyshäiriöt ovat kivunneet tuki- ja liikuntaelinsairauksien ohi yleisimmäksi syyksi työkyvyttömyyseläkkeelle siirtymiseen.

Mallin keskiössä on kaksi asiakasryhmää: työntekijät ja työnantajat. Tämän ketjun yhdistävänä linkkinä toimii työvalmentaja, joka toimii molempien asiakasryhmien tukena. Työhönvalmennus jatkuu työsuhteen aikana. Työvalmentajat antavat yrityksille tukea

esimerkiksi täsmätyön tai työnmuokkaamisen liittyvissä kysymyksissä. Asiakkaat tulevat koko psykiatrian avohoidon kautta. THL vastaa kokeilujen toiminnan tuesta sekä arviointitutkimuksesta. Keski-Pohjanmaan IPS- Sijoita ja valmenna -hanke on osa Euroopan unionin rahoittamaa RRF-hankekokonaisuutta.

Yhteenveto

Yhteenvetona toteamme, vettä pitkäaikaistyöttömiä koskeva yhteistyö on äärimmäisen tärkeää ja sitä tehdään paljon Keski-Pohjanmaalla. Haasteiden lisääntyessä tulee yhteistyötä edelleen kehittää ja lisätä. Alueella on pyritty hyödyntämään kaikki mahdolliset rahoitusmahdollisuudet asian edistämiseksi. Hankkeiden avulla on kehitetty toimintamalleja, joita hyödynnetään nyt ns. arkityössä.

Tavoitteena on käyttää hyvinvointialueen käytettävissä olevia resursseja mahdollisimman tehokkaasti, joustavasti ja asiakaslähtöisesti. Olemassa olevat resurssit ovat tehokäytössä. Toimijoiden käytössä olevien resurssien yhteiskäyttö ja jatkuva koordinaation parantaminen ovat keinoja, joilla voidaan vielä parantaa yhteistä tekemistä, mutta eteen voi tulla se tilanne, että myös hyvinvointialueen on panostettava lisää resursseja työskentelemään pitkäaikaistyöttömille kohdennetuissa palveluissa. Tällä hetkellä siihen ei ole toiminnallisia eikä taloudellisia mahdollisuuksia.

Oheisaineistona valtuustoaloite.

Päätösesitys

Aluehallitus päättää

1. merkitä tiedoksi RKP:n valtuustoryhmän jättämän valtuustoaloitteen;
2. merkitä tiedoksi annettavan vastauksen valtuustoaloitteeseen;
3. saattaa vastauksen tiedoksi aluevaltuustolle;
4. että aloite katsotaan tällä päätöksellä loppuun käsitellyksi.

Päätös

Esitys hyväksyttiin.